

Recenze kolektivní monografie o Jindřichu Šimonu Baarovi

Marie Janečková

FF JU v Českých Budějovicích, janecm@ff.jcu.cz

Kolektivní monografie *Jindřich Šimon Baar, Život – dílo – doba* vznikla v roce 100. výročí úmrtí chodského kněze a spisovatele Jindřicha Šimona Baara (7. února 1869 – 24. října 1925), rodáka z Klenčí pod Čerchovem. Monografii předcházela vědecká konference pořádaná Gymnáziem J. Š. Baara v Domažlicích. Spoluorganizátory byly Město Domažlice, Ústav pro jazyk český AV ČR, Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, Katedra českého jazyka a literatury Fakulty pedagogické ZČU v Plzni a Katedra filologických studií Fakulty filozofické ZČU v Plzni. Křest baarovské kolektivní monografie se konal na radnici v Domažlicích dne 9. dubna 2026.

Monografie obsahuje studie sledující Baarovu činnost veřejnou, spjatou jednak s kněžským povoláním a Jednotou katolického duchovenstva, jež vznikla na konci 1. světové války s nadějami na modernější uspořádání katolické církve (*J. Š. Baar a Jednota katolického duchovenstva*), a jednak studie zaměřené na Baarovu spisovatelskou činnost a jeho spojení s literárním seskupením Katolická moderna. Celoživotních čestných vztahů Jindřicha Šimona Baara s Antonínem Podlahou, církevním historikem, spisovatelem, církevním činitelem a významným podporovatelem Baarovy literární činnosti si všimá studie *Korespondence J. Š. Baara s Antonínem Podlahou*. Osobnost spjatou s Baarem, historika Josefa Šacha, podporovatele reformního programu Jednoty katolického duchovenstva, autora první knihy vzpomínek na J. Š. Baara, přibližuje studie *Historik Josef Šach a J. Š. Baar*. Baarovy výhrady k výkladu chodské historie spisovatelem Janem Vrbou v Chodských rebeliích, vydaných na sklonku Baarova života, podává studie příznačně nazvaná *Nehistorická historie*. Příležitostně je ve studiích několikrát zmiňován také archivář František Teplý, Baarův spolupracovník, hodnotitel jeho díla, vydavatel

paměti o něm a věrný přítel. Jiná studie konfrontuje objevným způsobem dva kněžské a spisovatelské typy – Baara a Demla (*Blízcí, a přece vzdálení. Paralely a divergence mezi světy Jindřicha Šimona Baara a Jakuba Demla*). Vhled do Baarových tvůrčích postupů přináší stať *Živá a neživá příroda v díle Jindřicha Šimona Baara prizmatem gramatických kategorií (Jazykomalba J. Š. Baara)*, zabývající se Baarovým až impresionistickým znázorněním přírody. Literární ztvárnění kněžského povolání analyzuje studie *Kněz o kněžích: literární obraz katolického duchovního v prózách J. Š. Baara*. Hodnotí také Baarovy drobné literární útvary, zejména povídky, zachycující mimořádně citlivě sociálně slabou vrstvu obyvatel českého venkova. Do širšího čtenářského povědomí se Baar dostal až po vytvoření vzorového selského typu v postavě Jana Cimbury ve stejnojmenném románě a později také poutavým líčením života na Chodsku před rokem a po roce 1848 i mistrně líčenými scénami z lidového zvykosloví, přírody a dětského světa v románové trilogii (*Paní komisarka, Osmáčtyřicátníci a Lůsy*). Na Baarovo literární zobrazení Žida v románu *Jan Cimbur* soustředila pozornost širěji zaměřená studie (*Obraz Žida v Baarově románu Jan Cimbur*). Na Baarova stěžejní díla pak odkazuje studie, sledující čtenářskou popularitu autora včetně začlenění jeho děl do školní četby, doložené statisticky na základě výročních zpráv gymnázií a školních knihoven z doby předválečné, v době okupace i v poválečném zcela jiném uspořádání (*Vyučování o životě a díle Jindřicha Šimona Baara v českém školství od první republiky po současnost*). Přínosným exkursem do smutné historie matrik městečka Klenčí pod Čerchovem na konci druhé světové války je studie *Klenečské matriky a jejich osudy*.

Kolektivní monografie vzdává čest autoru, jehož literární nadání a vypravěčské umění bylo nesporné a už za jeho života čtenáři oceňované. Stejně jako u ostatních autorů oné pro dnešní mladé čtenáře už vzdálené doby, ba i vlivem jiných podnětů, klesá zájem o tuto literaturu. Zobrazovaná realita však nemusí být vždy vzdálená současnému životu. Je možné najít i styčné body, s nimiž poučený a vynalézavý učitel může v hodinách literatury pracovat, hledat rozdíly i podobnosti a porovnávat je (např. v drobných prózách). Zkušený češtinář může vytěžit i jazykovou stránku díla, která nabízí např. témata o úctě k rodičům, prarodičům a starým lidem obecně (vykání, užívání plurálu ve 3. osobě singuláru v románu *Jan Cimbur*), upozorňovat na nářeční prvky v mluvě postav, nářeční slovník a na to, jak dovedně spojil Baar folkloristický a historický materiál s pevnou dějovou linií a živými lidovými postavami (Chodská trilogie).

Předkládaná kolektivní monografie se snaží připomenout nejdůležitější události ze života pracovitého, rozumného a citlivého kněze, milujícího svůj kraj, krásný, ale tvrdý pro život v něm, spisovatele s darem výřečnosti, obdařeného schopností vystihnout podstatu popisované skutečnosti, kriticky na ni pohlédnout, proniknout do duše zobrazované postavy, a tak si získat srdce čtenářů. Nebylo v silách autorů této monografie vyčerpat beze zbytku látku nabízející se ke zpracování, ale připomněli po létech spisovatele, zaslouživšího si pozornost nejen činností literární, ale i statečným postojem k věcem veřejným a k životu.